

vzporeja z romanom „Osvit“, kakor smo to storili mi (gl. zgoraj stran 510.), in dobro je zadet vtisk, ki ga dela na nas, češ, „dojam je u nas čudan, mi gledamo u toj lektiri a priori nešto, što smo već jednom preživjeli, što nam je milo u uspomeni, ali danas već nas ostavlja hladne. Živahni efekat „Osvita“ čini nas literarno imunima prema novom romanu „Za materinsku riječ.“ Sodi se (str. 324.), da je bila Gjalskemu snov pretežavna: „naišao je Gjalski na granicu svoje moči. On nije pesnik razigranih in divljih strasti, niji psiholog mase... On ljubi skladni tableau, slikovitu sceneriju; zato opisuje rado svečane povorke i zborove, ples i sjelo... Isti motivi i situacije se često ponavljaju... detalj ide često u sitnice“. A izborno je pogojeno historično ozadje.

II. knjiga se začinja z dvozvezkom (I.—II.); v njem je med drugim štiri-dejanska drama „Prokletstvo“, ki sta jo spisala A. Milčinović in M. Ogrizović, zanimiva razprava Drag. Hirca o narodni rdeči čepici, a dr. Branko Vodnik piše o „Hrvatski preporodni knjigi u trgovini“, odpirajoč nam vrlo zanimiv vpogled v tiskarske in založniške neprilike v ilirski dobi: knjige so se čitale mnogo manj, nego si mi mislimo (Mažuranićeva Smrt Smail age Čengijića se je čitala z razumom in se je proslavila šele potem, ko je pesnik postal — hrvaški ban!); založnikov ni bilo, pisatelji so izdajali knjige na lastne stroške, „a žrtve im stišava pjesniška ambicija i patrijotički samoprijegor“. Preradović je pak sodil drugače: ko mu „Vijenac“ za neko odo ni poslal honorarja, menda misleč, da generalu ni treba novcev, je on takoj terjal svojih 5 forintov!

Zaradi tiskarne se je vršil tudi razpor med Gajem in Vrazom. Še hujša mizerija je bila z založništvom; Vraz je skušal tudi tu reformovati, a posameznik vsega ni zmogel. Z „Matico ilirsko“ je leta 1842. stopilo na dan prvo založniško društvo. — Vraz je tudi prvi skrbel za redno oznanilstvo knjig po časopisih; huda ovira pa je bil provincijalni separatizem. — S tole resno besedo zaključuje dr. Vodnik svoj članek (stran 115.): „V oni dobi je učinila za preporod našega naroda več popevka, ki je gromko orila čez hrib in dol, nego narodna umetna književnost: pesem, budnica in davorija, zdravljica in dobro vino so ustvarili zanosno razpoloženje, a na njem so dalje gradili politični časopisi; pa tak duševni preporod ni mogel biti globok in vsestranski, a tudi ne more biti soliden temelj uspešnemu daljnjemu delu za prosveto.“ — — Adela Milčinović je podala obširno študijo o ilirski pisateljici Dragojli Jarnevićevi, o katere življenju je kmalu, ko se je pojavila (rodila se je leta 1812., prva njena pesem je iz leta 1839.), nastalo toliko anekdot, da je bila vsa obdana z romantičnim sijajem.

II. knjiga, 3. zvezek obsega edinole Begovićev o dramo „Gospogja Walewska“; o njej izpregovorimo pri drugi priliki.

Dr. Jos. Tominšek.

„The Magazine of Fine Arts“, August 1906, Nr. 10. Vol. 2., prinaša članek pod naslovom: „Moderna avstrijska umetnost“, ki ga je spisal H. Granville. V tem članku se omenjajo tudi naši slovenski slikarji Grohar, Jakopič, Jama, Vesel in Berneker.

Hrvatska Smotra. Dne 1. septembra je izšel prvi zvezek te nove hrvatske revije, ki prinaša med drugim simpatično pisan članek o našem Vilharju. Lastnik, izdavitelj in urednik listu je gosp. Zvonimir pl. Vukelić. Izhajal bode list po dvakrat na mesec. Uredništvo se nahaja v Zagrebu, Trenkova ulica br. 12, kamor je pošiljati rokopise in naročnino.